

Ervaringen van therapeuten tijdens eerste lockdown coronapandemie

Psychologisch onderzoek en therapie op afstand bij mensen met een verstandelijke beperking

Zorgorganisaties voor mensen met een verstandelijke beperking namen tijdens de coronapandemie ingrijpende maatregelen, zoals het overschakelen van persoonlijk contact in dezelfde fysieke ruimte naar contact via beeldbellen. De Academische Werkplaats Leven met een verstandelijke beperking (AWVB) onderzocht hoe therapeuten tijdens de eerste lockdown het contact met mensen met een verstandelijke beperking voortzetten via beeldbellen.

Belangrijkste conclusies

- Therapeuten konden psychologisch onderzoek en therapie bij mensen met een verstandelijke beperking tijdens de eerste coronalockdown gedeeltelijk voortzetten via beeldbellen.
- Aanvankelijk was het wennen, maar na verloop van tijd raakten therapeuten meer vaardig en vertrouwd met beeldbellen en waren zij meer tevreden over deze vorm van contact.
- De beschikking over de juiste randvoorwaarden voor beeldbellen bleek voor zowel therapeuten als mensen met een verstandelijke beperking niet optimaal. Ook merkten therapeuten verschillen tussen persoonlijk contact in dezelfde fysieke ruimte en contact via beeldbellen.
- Contact via beeldbellen bleek niet voor alle therapievormen en hulpvragen een passend alternatief. Een genuanceerder beeld van voor wie en voor welke therapievorm beeldbellen ingezet kan worden, vraagt nader onderzoek.

Ervaringen onderverdeeld in vijf thema's

De ervaringen van de therapeuten zijn onder te verdelen in vijf thema's:

1. Ineens overschakelen naar digitaal werken

Aan het begin van de eerste lockdown moesten therapeuten snel de benodigde vaardigheden voor beeldbellen ontwikkelen en voelden zij zich beperkt bekwaam. Daarnaast kregen zij nieuwe (operationele) taken, zoals mensen met een verstandelijke beperking helpen bij het activeren van links of het maken van een veilig wachtwoord. Het plotselinge begin van deze periode was uitdagend en vroeg om een flexibele opstelling van therapeuten.

2. Eigen maken van digitale manieren om cliënten te helpen

Therapeuten bespraken hoe mensen met een verstandelijke beperking konden omgaan met de stress rondom het coronavirus en de coronamaatregelen. Door het toesturen van de benodigde materialen kon de therapie via beeldbellen doorgaan. Samenwerken via beeldbellen ervoeren therapeuten als (te) moeilijk bij heftige emoties van mensen met een verstandelijke beperking tijdens een sessie, en bij families waar veel onderlinge spanningen speelden. Therapeuten maakten vooraf expliciet afspraken met hun cliënt over hoe zij samen zouden handelen bij zulke momenten.

3. Niet de juiste apparatuur

Therapeuten ervoeren uitdagingen tijdens het beeldbellen. Zoals instabiele internetverbindingen, te kleine beeldschermen en afhankelijkheid van derden om haperingen tijdens het beeldbellen op te lossen. Het opmerken van non-verbale signalen op een klein beeldscherm was volgens therapeuten bijna onmogelijk en nadelig voor de therapie. Zowel therapeuten als mensen met een verstandelijke beperking hadden niet de juiste apparaten om goed mee te kunnen doen in de therapie.

4. Beperkingen in digitaal afstemmen

Therapeuten ervoeren dat tijdig inbellen of een geschikte plek organiseren voor een beeldbelgesprek lastig was voor mensen met een verstandelijke beperking. Verder hadden therapeuten het gevoel dat beeldbelafspraken als meer vrijblijvend werden beleefd in vergelijking met een fysieke afspraak of therapiesessie. Mensen met complexe

problematiek of in crisis waren moeilijk, beperkt of niet bereikbaar voor therapeuten, omdat zij contact via beeldbellen leken te vermijden. De fysieke aanwezigheid van een steunend netwerk, zowel op praktisch als emotioneel vlak, maakte voor therapeuten een groot verschil bij het kunnen voortzetten van de diagnostiek of therapie via beeldbellen. Zoals een familielid of begeleider die de juiste randvoorwaarden creëerde voor beeldbellen of bij de therapiesessie aanwezig was. Het niet kunnen beschikken over praktische hulpmiddelen zoals een whiteboard, werd door therapeuten als beperkend ervaren. Zij waren echter ook niet op de hoogte van de verschillende mogelijkheden van het beeldbelprogramma, wat resulteerde in niet optimaal gebruik ervan.

5. Onvoorziene mogelijkheden

In de loop van de tijd raakten therapeuten vertrouwd met beeldbellen en waren zij meer tevreden over deze vorm van contact, ondanks de voortdurende uitdagingen (zie thema 3). Naast de mogelijkheden werd beeldbellen voor bepaalde therapie en problematiek niet als een optie gezien, zoals EMDR bij complex trauma. Bij psychologische onderzoeken was het makkelijker om belangrijke anderen aan te laten sluiten via beeldbellen. Omdat veel mensen met een verstandelijke beperking en hun huisgenoten thuis waren door de coronamaatregelen, kregen therapeuten ook letterlijk meer zicht op de thuissituatie. Het bood een kans om het sociale netwerk van mensen met een verstandelijke beperking actief in de therapie te betrekken of geleerde vaardigheden direct thuis te oefenen. De ervaringen in deze periode zorgden voor een genuanceerder beeld van de mogelijkheden en beperkingen van beeldbellen met mensen met een verstandelijke beperking.

Over het onderzoek

In dit kwalitatieve onderzoek beschreven vijf psychologen/orthopedagogen en twee vaktherapeuten, werkzaam bij een zorginstelling voor mensen met een verstandelijke beperking, hoe zij tijdens de eerste lockdown (maart-mei 2020) psychologisch onderzoek en therapie op afstand verrichtten via beeldbellen. Met zelf opgenomen audioberichten reflecteerden de therapeuten op hun ervaringen met beeldbellen (twee therapeuten mailden over hun ervaringen).

Dit factsheet is gebaseerd op het artikel [Experiences of therapists conducting psychological assessments and video conferencing therapy sessions with people with mild intellectual disabilities during the COVID-19 pandemic](#)

Auteurs: drs. Cathelijn Oudshoorn (AWVB/ASVZ), dr. Noud Frielink (AWVB), prof. dr. Heleen Riper (VU) en prof. dr. Petri Embregts (AWVB), 2023, International Journal of Developmental Disabilities

Meer weten? Neem dan contact op met Lucienne Heerkens, kennismanager van de AWVB: awvb@tilburguniversity.edu

september 2024

www.awvb.nl

